

IMMIGRACIÓ I MERCAT LABORAL

Projecte d'estudi

Barcelona, 14 de febrer de 2005

ÍNDEX

	Pàg.
1. Presentació	3
2. Perfil de les persones immigrades a Barcelona	4
3. Situació sociolaboral	8
4. Objectius del projecte	11
5. Fases i calendari	12
6. Gestió del projecte	13
7. Bibliografia	14

PRESENTACIÓ

El CESB, conscient de la transcendència que la immigració té per al conjunt de l'economia de la nostra ciutat i l'àrea metropolitana, ha decidit abordar aquest tema mitjançant la realització d'un estudi que aprofundeixi en la situació socio-laboral del col·lectiu immigrant a la nostra ciutat i proposi fórmules de millora, tant pel que fa al procés com als resultats.

El marc en què s'inscriu el fenomen migratori és complex i calen perspectives àmplies i integradores des d'una perspectiva social i laboral. L'Informe sobre Desenvolupament Humà del PNUD¹ afirma que les polítiques que reconeixen les identitats culturals i afavoreixen la diversitat no originen fragmentació, conflictes, pràctiques autoritàries ni redueixen el ritme del desenvolupament, contràriament al que algunes veus assenyalen. Tals polítiques són viables i, sobre tot, necessàries ja que, precisament, el que sol provocar tensions és l'eliminació o el silenciament dels grups amb identitats culturals diferents.

Aquestes i altres qüestions es van debatre en la cimera euromediterrània de Consells Econòmics i Socials que es va celebrar a finals de 2004. En ella es va destacar la necessitat d'intensificar el diàleg i la cooperació en el marc de l'Associació Euromediterrània per tal de facilitar la integració de les persones immigrants i les seves famílies, reforçar l'accés als diferents nivells del sistema educatiu i formatiu, impulsar la pluralitat cultural, continuar els esforços per accelerar el desenvolupament econòmic i social en els països d'origen de les persones immigrants i finalment reforçar significativament el marc financer i el volum de recursos necessaris per afrontar el fenomen migratori.

Des d'aquesta perspectiva, el CESB pretèn apropar-se a la realitat socioeconòmica de la immigració a la nostra ciutat i el seu entorn metropolità, sense perdre de vista el marc general.

¹ Informe sobre Desarrollo Humano 2004 del Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo (veure Bibliografia)

PERFIL DE LES PERSONES IMMIGRADES A BARCELONA

Al llarg de la darrera època, la immigració amb destinació a Barcelona s'ha multiplicat. El creixement de la població estrangera es situa entorn al 30% anual. D'aquesta forma, a mitjans de 2004 aproximadament un 15% de la població total són persones immigrades². A diferència del que ha passat a altres ciutats europees, on els processos d'integració social i territorial són producte d'una trajectòria de regió immigratòria de varies dècades, el procés d'immigració massiva a ciutats espanyoles com Madrid i Barcelona s'ha produït en un període de temps extraordinàriament curt. Aquesta rapidesa del procés migratori ha fet que hagi mancat temps per a l'estudi detallat de les seves conseqüències, tant espacials com laborals o socials i culturals.

D'altra banda, també hi ha diferències respecte altres ciutats europees en l'evolució de la immigració urbana degut a les característiques específiques de Barcelona. Per exemple, els trets específics del mercat de l'habitatge a Barcelona difereixen de la majoria de ciutats d'altres països desenvolupats ja que tenim una taxa molt elevada de propietaris, més alta que cap altre país europeu³. Només aquest fet ens mostra ja que l'accés de les persones immigrades al mercat de la vivenda funcionarà de manera diferent.

Es constata que la població de Barcelona és cada cop més diversa ja que el nombre de nacionalitats amb més de 1000 membres ha passat de només 9 l'any 1996 a 32 durant el 2003. A més, les nacionalitats presents a la ciutat ja són 154.

Repartiment territorial

Respecte al repartiment territorial de la immigració, trobem que Barcelona, al igual que la majoria de ciutats europees, presenta valors més alts en les parts centrals que en les regions suburbanes o municipis de l'àrea metropolitana. Està clar que la més gran concentració d'immigrants es produeix a la ciutat central (entorn al 70% del total d'immigrants de la província). La població estrangera fora de la metròpoli es concentra de manera difusa i principalment en les ciutats de la primera corona metropolitana, tant a la part nord (Besòs i Maresme) com a la Sur (eix del riu Llobregat). També cal destacar, amb una presència significativa

² Riol, E. (2004). (Veure bibliografia).

³ García Montalvo (2003). (Veure bibliografia)

d'immigrants, vàries ciutats de la segona corona metropolitana com Sabadell, Terrassa i Mataró.

Distribució segons l'origen

Si s'analitza la procedència de les persones immigrades, es troben també característiques específiques a Barcelona. En comparació amb Madrid, destaca la menor proporció de llatinoamericans (51,8% del total) i la menor importància dels països europeus (22%). En canvi, la proporció de persones d'origen asiàtic i d'immigrants provinents del Magreb duplica clarament el percentatge de Madrid (15,3% i 9,54% respectivament). Els grups més nombrosos a la nostra ciutat són l'equatorià i el marroquí, seguits de colombians, peruans i argentins. També a diferència de Madrid, a Barcelona hi ha una concentració més alta d'asiàtics que d'europeus de l'est. A més, hi ha una presència important de pakistanís, xinesos o filipins.⁴

Característiques sociodemogràfiques per districtes

Respecte les característiques sociodemogràfiques de la immigració a Barcelona cal destacar que hi ha una concentració molt forta d'immigrants al districte central de la ciutat, Ciutat Vella, seguit molt a prop per l'Eixample, i en tercer i quart lloc respectivament, Sants Montjuich i Sant Martí. Cal destacar que tots els districtes superen el 8% de població estrangera sobre el total, destacant Ciutat Vella que arriba a un 36,1%. Malgrat la densitat de persones immigrades al districte de Ciutat Vella és molt alta, un 10% del total es concentren al Raval, un barri d'aquest districte.

Composició segons el sexe

Les dades referents a l'Estat espanyol⁵ mostren que al conjunt de la població treballadora estrangera predominen els homes (65,7%). Aquest predomini es produeix a totes les regions d'origen però en graus diversos. El percentatge més gran d'homes correspon als africans (85%) i el menor als llatinoamericans (52%). En situació intermitja trobem als asiàtics (68%), europeus no comunitaris (64%) i els de la Comunitat Econòmica Europea (61%). Si analitzem en funció de les nacionalitats, trobem que els col·lectius amb majoria femenina són dominicanes (72%,

⁴ Ajuntament de Barcelona (2004). (Veure bibliografia)

⁵ Fundació La Caixa (Veure bibliografia)

brasilenyes (65%), filipines (60%), peruanes i colombianes (52%). El predomini d'un o altre sexe està relacionat amb les branques d'activitat, ja que es dona una especialització en funció del gènere. La majoria de les dones estrangeres treballen al servei domèstic (89%), mentre que només un 1% d'homes ho fa. També hi ha majoria de dones a les activitats sanitàries (63%), així com a serveis personals diversos (50%). Pel contrari, els homes treballen fonamentalment en la construcció i el sector agrícola o bé com a autònoms i comerciants.

Nivell de formació

Al 2003, a Barcelona el grup d'immigrants amb primària completa era el més gran (8.336 persones) però el segon grup era el de titulats superiors (6.852 persones). De manera que ens trobem que, si sumem els titulats superiors i carreres mitjanes, representen la xifra més alta dins de la població de persones immigrades amb quasi 10.000 titulats,⁶. Aquesta xifra supera la de la població barcelonesa ja que un 16,2% de les persones immigrades tenen estudis superiors front un 12,2% del total de la població. La distribució segons districte i nivell de formació indica que les persones immigrades amb titulació superior es troben majoritàriament als districtes de l'Eixample, Sant Martí, Sarrià-St Gervasi i Gràcia, mentre que les de nivell més baix es concentren a Sants-Montjuich, Ciutat Vella, St. Martí i Nou Barris.

Aquesta presència elevada de persones immigrades condueix a algunes dinàmiques locals específiques:

- L'estructura d'edat de la ciutat rejuveneix, augmenta la tasa de natalitat gràcies a les dones immigrades, malgrat continua l'envelliment de la població autòctona.
- Es produeix una atracció de la immigració pel centre històric (possiblement degut a preus més baixos de lloguer d'habitatges)
- Es produeix el fenomen de la inexistència de barris sense impacte migratori.
- La concentració de determinades nacionalitats en parts reduïdes del territori pot conduir en el futur, si no es treballa sobre el tema, a certes similituds amb els "barris ètnics" o fins i tot el procés de guettització.

Existeix, per tant, la necessitat de conèixer millor les característiques de la població estrangera en el territori urbà i

⁶ Ajuntament de Barcelona (Veure Bibliografia)

ahora determinar les polítiques que calen per a aconseguir una veritable inserció social i laboral.

SITUACIÓ SÒCIOLABORAL

La presència de persones immigrades a Barcelona i àrea metropolitana a vegades provoca tensions i desequilibris en el món laboral en relació a les persones autòctones. La pròpia situació de precarietat legal i econòmica de la població immigrada hi té molt a veure. Malgrat això, un estudi econòmic de l'ONU mostra que, encara que suscita certa por, l'arribada d'estrangers té molts avantatges per als països receptors. Els moviments migratoris beneficien de forma global tant els països emissors com els receptors.⁷ Les anàlisis fetes mostren dos aspectes fonamentals:

- causen un increment de la demanda de béns i serveis en els països d'acollida, fet que suposa un estímul per a la seva economia
- contribueixen a l'augment de la productivitat i aporten a les arques de l'Estat més diners dels que aquest ha de desemborsar per la seva arribada.

El Cercle d'Economia de Barcelona també ha deixat palesa la força de la immigració com a factor de desenvolupament econòmic i progrés social.⁸

Respecte la situació de la ciutat de Barcelona, és evident que la inserció laboral és un element clau per a la integració, sobre tot tenint en compte que el grup més gran de persones immigrades estan entre els 20 i els 39 anys d'edat. Tenir un lloc de treball remunerat és per la majoria el principal element per a la integració en la comunitat catalana. La precarietat genera inestabilitat per a la persona que la pateix però també per a la societat en general.

Durant l'any 2004 s'han formalitzat a Barcelona 152.115 contractes per a persones estrangeres, dels quals més de 134.000 van ser temporals. L'activitat on hi ha hagut més contractació ha estat el sector serveis, seguit de la construcció i, a bastant distància, la indústria i l'agricultura. Un cop més, les dones pateixen més la dificultat d'accés al mercat laboral ja que els contractes a dones suposen el 46% del total i només un 10% són indefinits (el 54% dels contractes són masculins i, d'aquests el 12% són indefinits).

Un dels elements fonamentals és la formació de les persones immigrades. Es constata que la formació de base de la població immigrada és força elevada, sovint per sobre de la mitjana de la

⁷ ONU. Enquesta Mundial Econòmica i Social 2004 (Veure bibliografia)

⁸ Circulo de Economía de Barcelona (Veure bibliografia)

població autòctona, com s'ha descrit al perfil de les persones immigrades. Per tant, la qüestió no resideix en la formació bàsica de les persones immigrades sinó en l'adequació dels seus perfils als llocs de treball de la nostra ciutat. La formació professional, ocupacional i contínua són per tant aspectes a treballar específicament.

La formació contínua de les persones immigrades, així com l'adequació reglamentària per tal que un/a immigrant amb feina pugui ser contractat legalment en el període més breu possible, són circumstàncies que afavoreixen la integració i la estabilitat laboral i social. Tots els informes analitzats en relació a aquest tema⁹ indiquen que amb mesures com aquestes s'evitaria que moltes persones es veiessin exposades a treballar en l'economia submergida, situació que té conseqüències força negatives tant en l'aspecte personal (inseguretat, precarietat...) com social (competència deslleial, pèrdua de recursos per part de les arques públiques, etc.

És fonamental que la població estrangera que sigui treballadora per compte alié coneixi i gaudeixi dels mateixos drets i deures que els treballador(e)s autòctons. Les administracions treballen per posar els mitjans per tal que puguin defensar els seus drets i conèixer els seus deures. Seria convenient que totes les persones immigrants que arriben a la nostra ciutat ho fessin en condicions de poder treballar, ja sigui per compte propi o alié. En la mateixa línia, l'estudi encarregat pel Parlament de Catalunya avança que s'hauria de considerar la possibilitat que les persones que disposen d'un permís de residència puguin optar sense més requisits legals a un lloc de treball.

Resulta també imprescindible abordar la situació de la immigració en funció del sexe de les persones immigrades. Hi ha moltes diferències entre els treballs a què accedeixen homes i dones, producte de diferents socialitzacions, orígens, tradicions i prejudicis, produïnt-se una especialització en funció del gènere que condiona la vida laboral i privada de la població estrangera.

D'altra banda, cal una anàlisi de les diferents polítiques que s'estan duent a terme a l'UE, a l'Estat espanyol i a la necessitat d'aplicar el principi de subsidiarietat per tal que a cada àmbit s'apliquin i gestionin les mesures més adients en funció de les característiques de la seva població immigrant.

Aquestes i altres qüestions, partint de la situació real de la població immigrada a Barcelona i àrea metropolitana al 2005,

⁹ Parlament de Catalunya (2002). (Veure bibliografia)

requereixen una anàlisi profunda que pugui derivar en recomanacions d'actuació per als agents econòmics i socials de la ciutat.

OBJECTIUS

Es preten que l'estudi faci un retrat acurat sobre la immigració a Barcelona i l'àrea metropolitana. El caràcter multidimensional de la realitat de la immigració implicarà, necessàriament, un enfocament transversal de les situacions analitzades. Tenint en compte aquestes premisses, es proposen els següents objectius:

- Descripció del perfil de la immigració a la nostra ciutat, amb especial incidència en el socioprofessional.
- Anàlisi de la situació sociolaboral dels diferents col·lectius de persones immigrants tenint en compte procedència, trets identitaris, sexe, edat, etc.
- Anàlisi de l'economia submergida relacionada directament amb el fenomen migratori
- Anàlisi de l'impacte de les polítiques i programes que s'estan duent a terme pels diferents nivells de l'Administració catalana.

FASES I CALENDARI

A partir de la constitució del grup de treball d'Immigració, la realització de l'estudi es durà a terme en les fases i dates que a continuació s'exposen:

1^a. Fase:

Encàrrec de l'estudi a l'equip de persones expertes:

Maig-juny '05

2^a. Fase:

Presentació al grup de les primera explotació de dades:

novembre-desembre '05

3^a. Fase:

Jornada de treball i presentació de l'estudi:

2n. trimestre 2006

GESTIÓ DEL PROJECTE

- Es proposa la incorporació al Grup de treball de persones expertes i altres Consells o organismes que treballin aquest tema a la ciutat o en l'àmbit metropolità.
- Per a la realització del projecte, es proposa un equip que compleixi els següents requisits:
 - Experiència en l'àmbit de la immigració
 - Relació amb entitats que treballen el fenomen migratori
 - Capacitat acadèmica per a la realització de l'estudi

BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Barcelona (2003). *Immigració per nivell d'estudis i districte d'alta. 2003*. Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Ajuntament de Barcelona (2004). *Padró Municipal d'Habitants 1 de gener de 2004. Població estrangera*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

Círculo de Economía de Barcelona (2003). La inmigración: factor de desarrollo económico y reto a la cohesión social. *La factoría*, junio-septiembre 2003, n. 21.

Colectivo Ioé (2002). *Inmigración, escuela y mercado de trabajo. Una radiografía actualizada*. Colección Estudios Sociales, n. 11. Barcelona, Fundación La Caixa.

García Montalvo, J. (2003). La vivienda en España. Desgravaciones, burbujas y otras historias. En *Financiación de la vivienda*. Madrid, Fundación de las Cajas de Ahorro.

Observatorio de Relaciones Industriales (2004). *Derechos, libertades e integración social de los extranjeros en España*. Consejo Económico y Social, n. 75, Madrid.

Parlament de Catalunya (2002). Estudi sobre la política diimmigració a Catalunya. *La Factoria*, juliol-setembre, n. 18.

Programa de las Naciones Unidas para el desarrollo (PNUD) (2004). *La libertad cultural en el mundo diverso de hoy. Informe sobre Desarrollo Humano 2004*. Ediciones Mundi-Prensa, 2004.

Riol, E. (2003). La vivienda de los inmigrantes en Barcelona: el caso del colectivo pakistaní. En *Scripta Nova*, 7, n. 146 (059).